

Hytteliv og arbeidsliv

Nathalie Foti Bachke - Norsk senter for bygdeforskning
Johan Fredrik Rye - Norsk senter for bygdeforskning og NTNU

Hytteliv og arbeidsliv sees vanligvis som atskilte fenomener. Man arbeider hjemme, og reiser så på hytta på for å ta en fortjent pust i bakken. Fritidsboligen er et sted for rekreasjon (ferieliv) og ikke produksjon (hverdagsliv). I denne artikkelen diskuterer vi hvordan dette skillet utfordres av mange hyttebrukere som tar med seg arbeidet på hytteturen: Hvordan skapes nye hyttepraksiser når de tradisjonelle rekreative gjøremålene kombineres med lønnsarbeid? [sluttnote 1](#)

English summary:

Cabin life and work life

Cabin life and work life is usually conceived of as two mutually excluding spheres of social life: you are productive at work, then retreat to the cabin to recreate. Recent developments in Norwegian society and its second home phenomenon challenge this analytic divide, as many users of second homes bring work to their cabins, e.g. people with flexible work arrangements in the knowledge-intensive industries. In this article we survey the existing, however scarce, knowledge on the occurrence of such paid work practices at cabins. We further employ a qualitative material (in-depth interviews with eight second home owners working in knowledge-intensive industries) to discuss ways of arranging for paid work at the cabin and the rationales underlying such practices.

Keywords: Second homes, cabin, work life, rural idyll, knowledge-intensive industries

Hytteliv og arbeidsliv

De siste årene er den tradisjonelle distinksjonen mellom hytteliv og arbeidsliv blitt utfordret, både som sosial praksis og som kulturelt symbol. Viktige utviklingstrekk i det moderne norske samfunnet fører til at flere blant hyttefolket kan ta med seg arbeidet til fritidsboligene (Rye og Berg 2011). Hyttene har blant annet fått høyere standard (f.eks. innlagt strøm), og de er mer tilgjengelige, både materielt (f.eks. bedre veinett) og virtuelt (f.eks. bredbånd). Samtidig har store deler av arbeidsstokken, så som innen den nye kunnskapsøkonomien, arbeidsoppgaver som delvis kan utføres andre steder enn på den faste arbeidsplassen, ikke minst fordi den digitale infrastrukturen reduserer avstandsfriksjonen og åpner for samhandling uten samtidig fysisk tilstedeværelse. Flere empiriske undersøkelser antyder også at mange i befolkningen faktisk utfører deler av sitt arbeid fra hytta, selv om det synes som omfanget fortsatt er relativt begrenset.

Sammensmeltingen av hytteliv og arbeidsliv har flere implikasjoner. Arbeidet skifter karakter når man trer ut av det tradisjonelle arbeidsstedet – både arbeidets innhold og dets organisering. Men også hyttelivet får nytt meningsinnhold når arbeidet tas med på hytta. Resultatet kan være et reforhandlet hytteliv, der det tradisjonelle skillet mellom fritid og arbeid viskes ut og man etablerer nye spilleregler for hva som er aksepterte og attraktive gjøremål på hytta.

Dette er lite utforsket i den eksisterende forskningen på fritidsboliger, nasjonalt og internasjonalt, utover enkle kartlegginger (Ericsson, Skjeggedal, Arnesen og Overvåg 2011:30). Etter vårt kjennskap har ingen norske forskningsprosjekter eksplisitt fokusert på hva som skjer når man forsøker å kombinere hyttelivet med lønnsarbeid, eller stilt spørsmål om hvordan slike praksiser påvirker folks forhold til hytta. I denne artikkelen skal vi forsøke å belyse slike spørsmål, ut fra følgende problemstilling: *Hvordan skapes nye hyttepraksiser når de tradisjonelle rekreative gjøremålene kombineres med lønnsarbeid?*

Vi starter artikkelen med en gjennomgang av statistiske kilder som kan gi noen svar på nordmenns bruk av fritidsboliger (også) som arbeidssted. Det foreligger imidlertid få slike data, og de belyser i all hovedsak spørsmål knyttet til omfanget av denne typen lønnsarbeid. Vi skal derfor utdype dette materialet med et kvalitativt datamateriale som bygger på dybdeintervjuer med åtte personer som bruker sine fritidsboliger som arbeidssted. Dette materialet gir interessante innspill til forståelsen av forholdet mellom arbeidsliv og hytteliv. Men først vil vi gi et overblikk over det norske hyttefenomenet og dets relasjoner til arbeidslivet.

Lønnsarbeid på hytta - kunnskapsstatus

Tradisjoner rundt eierskap og bruk av fritidsboliger står sentralt i den norske samfunnskulturen (Kaltenborn 1998:133; Flognfeldt 2004; Vittersø 2007; Hidle, Ellingsen og Cruicshank 2010; Rye og Berg 2011). Anslagsvis halvparten av den norske befolkningen eier eller har tilgang til hytter (Farstad, Rye og Almås 2009; Manum og Støa 2010), og de bruker dem ofte. Resultatene fra Norsk senter for Bygdeforsknings survey "By, bygd og fritidsboliger 2008" anslår for eksempel at den typiske norske hytteeieren er på hytta 49 dager i løpet av året (Farstad, Rye og Almås 2009). I all hovedsak brukes tiden på hytta til tradisjonelle hyttefritidsaktiviteter, og familien er gjerne det sosiale ankerfestet. 83 prosent oppgir sosialt samvær med andre familiemedlemmer som sentralt for hyttelivet. Eksempler på andre vanlige aktiviteter er turgåing, skigåing og bærplukking (65 prosent), sosialt samvær med venner (52 prosent), å slappe av alene (40 prosent), jakt/fiske (36 prosent) og båtliv (30 prosent) (Farstad, Rye og Almås 2009). Det er derfor ikke uten grunn at den internasjonale hytteforskningen i stor grad har skjedd innenfor rammeverket av turisme- og fritidsstudier (se f.eks. Muller 2011).

Selv om det moderne hyttelivet er uløselig knyttet til rekreasjon, har fenomenet flere bånd til arbeidslivet, både historiske og samtidige (Aall 2011). Opphavet til den norske hyttestradisjonen er for det første knyttet til yrkesutøvelse. Mange gårdbrukere flyttet deler av produksjonen til setrene sommerstid, fiskere overnattet i orbuer. Grimstad og Lyngø (1993) viser på sin side hvordan arbeiderbevegelsen allerede tidlig på 1900-tallet etablerte feriehus langs Oslofjorden for sine medlemmer.

For det andre er mange av dagens vanlige hytteaktiviteter gjøremål som tidligere ble klassifisert som arbeid, men som er blitt rekonseptualisert som rekreasjon. Før fisket man for føden og hogde ved for varmens skyld. I dag er dette en del av ferielivet. Det er ikke noe som må gjøres, men gjøremål som primært har en rekreativ verdi.

For det tredje, og som nevnt ovenfor, viser empiriske studier at skillet mellom hytter og arbeid stadig brytes opp og er under forhandling i dagens hytte-Norge. Hittil er det ikke gjort noen fullgode registreringer av nordmenns bruk av fritidsboliger til arbeidsformål. Derimot finnes det utvalgsundersøkelser som kartlegger forskjellige aspekter ved lønnsarbeid fra fritidsboliger. Vi skal gjengi de viktigste resultatene fra disse undersøkelsene.

Som del av et større NTNU-forskningsprosjekt om fritidsboliger ble et representativt utvalg av den norske befolkningen spurt om sine gjøremål på hytta (se Manum og Støa 2010; Støa, Manum og Aune 2011). 10 prosent av de spurte oppgav at arbeid eller studier var noe de gjorde ofte på hytta. Man skal være varsom i fortolkningene av dette resultatet, både fordi det er uklart hva det betyr at man "ofte" arbeider på hytta, og fordi det er knyttet enkelte metodiske svakheter ved spørreundersøkelsen, blant annet et relativt lite utvalg. En rimelig påstand er likevel at lønnsarbeid på hytta har en viss utbredelse, men av et begrenset omfang.

I Norsk senter for bygdeforsknings landsrepresentativ hyttesurvey i 2008 ble det ikke spurt om faktisk lønnsarbeid på fritidsboligen, men informantene skulle derimot vurdere mulighetene for slikt arbeid. Resultatene viser et betydelig potensial for lønnsarbeid fra fritidsboliger. 4 prosent av de yrkesaktive hyttebrukerne oppgav at de kunne utføre hele jobben fra fritidsboligen sin, mens 21 prosent svarte at de kunne utføre deler av jobben fra hytta. Undersøkelsen viser også at hyttebrukerne som svarte at de hadde mulighet til å arbeide fra fritidsboligen, jevnt over oppholder seg flere dager på fritidsboligen i løpet av året. Det kan indikere at gode forutsetninger for lønnsarbeid på hytta også resulterer i slike praksiser (Farstad, Rye og Almås 2009).

Disse tendensene får støtte fra en landsdekkende spørreundersøkelse som ble gjennomført av Norsk eiendomsmeglerforbund i 2005 (Dagens Næringsliv 2005). Her svarte hver tredje nordmann at de kunne tenkt seg å jobbe fra hytta. På grunn av undersøkelsens karakter skal man være forsiktig med å tolkningen av disse resultatene. Det er likevel interessant at det var flere menn enn kvinner som svarte at de ønsker å jobbe fra hytta, og at dette ønsket er avtagende med alder og stigende med utdanning.

Vi har heller ikke funnet internasjonale undersøkelser som på mer grundige måter estimerer omfanget av lønnsarbeid fra fritidsboliger. Ett unntak er Hiltunens (2007) kartlegging av den finske befolkningens hyttepraksiser. Her anslås det at 1,5 prosent av finske urbane arbeidsaktive hytteeiere på regulær basis fra hytta. Ytterligere 20 prosent jobber "occasionally". Resultatene fra denne undersøkelsen viser ellers at en av tre (33 prosent) kunne tenke seg å arbeide mer fra hytta, mens majoriteten (67 prosent) svarer at de ønsker å holde hytteliv og arbeidsliv mest mulig atskilt.

Også Østlandsforskning har publisert flere interessante diskusjoner knyttet til folks yrkesmessige aktiviteter på fritidsboligen, selv om heller ikke de har gjennomført undersøkelser som viser omfanget på lønnsarbeid fra fritidsboliger i den samlede norske befolkningen. I casestudier i tre tradisjonelle hyttekommuner (Rendalen, Gausdal og Nord-Aurdal) rapporterer svært få at de arbeider på fritidsboligen (under 1,0 prosent). Det er også relativt få av hytteeierne at de kunne "tenke seg" å arbeide fra fritidshuset i et tre til fem års-perspektiv. Mellom 1,4 til 2,4 prosent svarer at dette er "svært sannsynlig" mens noen flere svarer "trolig" (3,0 til 3,6 prosent) eller "kanskje" (6,8 til 8,6 prosent). Østlandsforskning har på samme måte spurt om hyttefolkets eventuelle planer for næringsvirksomhet drevet fra fritidshuset, men her er det enda færre som svarer bekreftende (Ericsson og Grefsrud 2005:52).

Østlandsforskning etablerer ellers et nyttig skille mellom to arbeidsformer som er aktuelle på hyttene: 1) å ta med konkrete arbeid/arbeidsoppgaver til fritidsboligen, og som da utføres der, eller 2) å holde kontakt med arbeidsplassen; det vil si å være tilgjengelig, men uten å nødvendigvis å utføre konkrete eller vanlige arbeidsoppgaver (Ericsson, Arnesen og Overvåg 2005). De forventer at begge formene for arbeid forekommer blant hyttefolket.

Østlandsforskning (se Ericsson, Arnesen og Overvåg 2005; Ericsson 2006) har ellers utviklet en hyttebrukertypologi med utgangspunkt i en faktoranalyse av hyttefolks motiver. Her er hyttefolk som kombinerer hytte- og arbeidsliv, skilt ut i en egen kategori med merkelappen "den fleksible profesjonsutøveren". Heller ikke deres arbeider kan brukes til å anslå omfanget på lønnsarbeid fra hytta, men resultatene viser at folks bruk av fritidsboliger i hovedsak er knyttet til rekreasjon og ikke til lønnsarbeid.

Oppsummert viser denne gjennomgangen av de foreliggende statistiske kildene at nordmenns bruk av fritidsboliger til arbeidsformål har en viss utbredelse, samtidig som man ikke skal overdrive omfanget. Den norske hytta er fortsatt først og fremst et ferie- og fritidssted. Uansett er det gode grunner til å utforske dette aspektet ved det norske hyttefenomenet videre, og blant annet spørre hva som er de økonomiske, sosiale og kulturelle implikasjonene av at mange nordmenn oppsøker hyttene for arbeidsformål. Hvordan praktiseres lønnsarbeidet på hytta? Hva er det som gjør hytta til et attraktivt arbeidssted? På hvilke måter påvirker hyttearbeidet folks forhold til hytta, og til familien?

Fleksible hyttearbeidere

De refererte kunnskapskildene om lønnsarbeid på fritidsboligene gir i begrenset grad svar på slike spørsmål. Vi skal derfor utdype de statistiske kunnskapskildene ved hjelp av et kvalitativt datamateriale som ble samlet inn i løpet av 2010 (Bachke 2011). Her ble åtte hyttebrukere som på ulike måter kombinerer arbeidsliv og hytteliv, dybdeintervjuet om sine arbeidsliv og hvordan de utfører sine arbeidsoppgaver på fritidsboligene. De ble videre bedt om å reflektere over valget av disse løsningene og hvilke konsekvenser det har, både for arbeidsutøvelsen og for bruken av fritidsboligen. Utvalget var strategisk rekruttert, der hensikten var å samle informanter som gjennom sine praksiser demonstrerer hvordan forholdet mellom arbeidsliv og hytteliv forhandles i praksis. Derfor var kravet til variasjon innad i utvalget svært viktig. Representativitet eller typiskhet var derimot ikke et kriterium for hvem som ble valgt ut til undersøkelsen, og dette datamaterialet verken skal eller kan brukes til å beskrive utbredelsen av forskjellige former for lønnsarbeid på hytta. Hensikten er heller å teoretisere hyttebrukernes innfallsvinkler til arbeid fra fritidsboligene, og vise hvordan ulike aktører forhandler forholdet mellom arbeidslivssfæren og fritidssfæren.

Informantene eier selv sine fritidsboliger, men eierskapsform, stedlig lokalisering, standard på fritidsboligen og type fritidsbolig er varierende. Enkelte informanter har nye og moderne hytter, med for eksempel innlagt strøm, vannklosett, tv og bredbånd. Andre har mer tradisjonelle hytter uten moderne fasiliteter. Kjønnbalansen i utvalget er 50/50. Alderen på informantene varierer fra 40 til 60 år, og samtlige har et godt etablert familieliv.

Alle informantene har yrker som er typiske for det nye, kunnskapsintensive arbeidslivet. Dette er et fleksibelt arbeidsliv, som åpner for at arbeidsoppgaver kan utføres på flere steder, blant annet takket være ny informasjonsteknologi. Det innebærer gjerne også tidsmessig fleksibilitet, ved at mange arbeidsoppgaver kan – og iblant også må – utføres til alle døgnets tider. Informantene er også typiske ved at de er høyt utdannede arbeidstakere som har gjennomgått en lengre identitetskapning og "yrkessosialisering" (Sørensen 1999). De sitter med kompetanse som er verdifull for bedriften, og det bidrar til å endre ansvars- og maktrelasjonen. Sammenlignet med tradisjonelle byråkratiske bedrifter, der makt er strukturert fra en leder på toppen og ned til de ansatte, er makten i kunnskapsintensive bransjer sentralisert rundt de ansatte i kunnskapsbedriftene. Det gjelder i stor grad også arbeidet til informantene i denne studien. Som en følge av at de sitter med kunnskaper rundt sitt arbeidsfelt, får de ansvar for egne arbeidsoppgaver. Fleksible løsninger, som for eksempel å ta med seg arbeidet til fritidsboligen, blir på denne måten gjort mulig.

Våre informanter illustrerer også hvordan skillene mellom arbeidsliv og hverdagsliv gjerne er vagere i kunnskapsintensive yrker. Et viktig moment for kunnskapsarbeidere er at interessen for arbeidet er stor. Det å levere gode resultater og holde seg faglig oppdatert er en personlig interesse, og sees gjerne også som et selvrealiserende prosjekt (Rasmussen 2002). Slike arbeidere motiveres ikke bare av materielle goder i form av lønn, men også av lærings- og utviklingsmuligheter i jobben. Sørensen og Grimsmo (1993) introduserer begrepet "honingfella" for denne typen arbeidssituasjon. Oppgavene blir altoppslukende, og man ønsker å jobbe videre selv om arbeidsdagen er over. Som vi skal vise, tar man til tider også arbeidet med seg inn i ferielivet.

Skillet mellom jobb og fritid blir dermed uklart og grenseløst, og arbeidet kan utfordre andre aspekter i hverdagen. Det er også vanlig at det skapes kulturer for å jobbe mye innad i bedriften, og at man føler man må utvide arbeidstiden for å få gjort det man mener forventes. Om man ikke gjør konkrete arbeidsoppgaver på fritiden, er det uansett vanlig å være tilgjengelig på telefon og besvare e-poster på kvelder og i helgene. Det gjør at jobb kan kolonisere hverdagslivet i ulike grader, uten at man nødvendigvis føler at man jobber for mye, slik som vi skal vise er tilfellet for flere av våre informanter.

I de neste delene av denne artikkelen skal vi vise hvordan informantenes fortellinger gir fruktbare innspill til å forstå hvordan kunnskapsarbeidere bruker fritidsboligene som utgangspunkt for å løse hverdagslivets utfordringer, både i arbeidslivet og på hjemmebane.

Mangfoldig hyttearbeid

En første slående observasjon i datamaterialet er det store mangfoldet i informantenes hytte/arbeid-praksiser, og hvordan de forteller, forklarer og forsvare disse praksisene. For tre av informantene (Elin, Frida og Hanne)^{sluttnote 2} er hytta først og fremst et sted for konsentrasjon over tid, enten alene eller sammen med andre, gjerne for å ta unna større arbeidsoppgaver. Her er stikkordet sosial isolering og konsentrasjon – å stikke seg unna, enten fra kolleger eller familie. For andre brukes hytta derimot for å

samle arbeidskolleger. To av informantene (Birger og Christian) løser ofte oppgaver i team på jobben, og de ser fritidsboligen som en produktiv sosial kontekst for disse utfordringene. Dette er begge bruksmåter der arbeidet står i fokus; man er på hytta først og fremst for å arbeide. En alternativ løsningsmåte er å kombinere lønnsarbeidet med rekreasjon mens man er på hytta – en slags tidsklemmesituasjon. Både Arne og Diana forteller at de så godt som alltid har med seg arbeidsoppgaver på hytta, og de forsøker å finne tid til disse oppgavene i løpet av hytteoppholdet. I all hovedsak er dette enklere og mer avgrensede arbeidsoppgaver. I tillegg legger de stor vekt på å være tilgjengelige via telefon og e-post. En siste praksis som er representert i datamaterialet, er deltidsflytteren. Legen Gunnar arbeider noen dager i strekk på et legesenter i vertskommunen for hytta, og bruker i disse periodene utmarka aktivt til jakt og andre turer i naturen. Hytta er dermed ikke et arbeidssted (kontor), men et utgangspunkt for en alternativ kombinasjon av arbeid og fritid. Felles for flere av informantene er at de kombinerer aktivt og passivt arbeid. I tillegg til å utføre mer eller mindre sammenhengende arbeidsoppgaver er det også nyttig (sett fra arbeidets perspektiv) å være tilgjengelig for kolleger eller kunder som ønsker å avklare mindre spørsmål per telefon eller e-post (se også Ericsson, Skjeggedal, Arnesen og Overvåg 2011)

Denne innledende gjennomgangen viser det store mangfoldet i hvordan man kan organisere arbeid på hytta, og samtidig hvor forskjellige disse praksisene er. Man kan også tenke seg andre mulige måter å organisere lønnsarbeid mens man er på hytta. Tross de mangeartede praksisene i informantenes bruk av hytta til lønnsarbeid, er det likevel interessante fellestrekk som trer frem i datamaterialet.

I det følgende skal vi fokusere på ett viktig analytisk skille: Betraktes arbeidet på hytta som et problem eller som et gode? Er det noe som man forsøker å unngå, noe som er problematisk, eller er hyttearbeidet noe man aktivt oppsøker? Vi skal vise hvordan hyttepraksisene til våre informanter reflekterer ulike posisjoner på denne dimensjonen, samtidig som deres argumentasjon på forskjellige måter tar utgangspunkt i familien, arbeidet eller fritidsboligen.

I den første tilnærmingen sees hyttearbeidet som en praktisk løsning på hverdagslivets mange ulike utfordringer. Kravene på arbeidsplassen kommer i konflikt med andre hensyn i hverdagslivet, ikke minst hensynet til fritid, og da spesielt fritiden sammen med familien. Løsningen blir å ta med seg arbeidsoppgaver på hytta og utføre disse i ledige stunder mens man primært er på hytta for fritidsformål. Det skaper en fleksibilitet som er verdifull i mange yrker, der det gjerne gir stor uttelling å kunne gjennomføre relativt avgrensede arbeidsoppgaver på kort varsel (f.eks. svare på e-post eller telefon). I dette perspektivet er det arbeidshverdagen som flyter ut i fritidssfæren: Man arbeider på hytta fordi man trenger mer arbeidstid. Arne beskriver hvordan hyttelivet preges av forskjellige arbeidsoppgaver.

"Det er nok antakeligvis slik at jeg har med meg en form for jobb hver gang jeg er der. Noen ganger er det for eksempel noe sensur som skal gjøres ferdig, og som jeg må bruke en liten time på, eller det kan være en artikkel eller kronikk som må leses. Så jeg vil si det er heller sjeldnere at jeg ikke er bort i noe." (Arne)

Fra dette perspektivet fremstår arbeidet på hytta som problematisk, som noe man gjerne ville ha unngått hvis det hadde vært mulig. Et sitat fra Diana er illustrerende: Det er akseptabelt, til dels nødvendig å arbeide mens man er på hytta – men også veldig greit de gangene man slipper unna.

"Jeg var så uheldig... eller skal vi si heldig? å komme ut for å glemme den bærbare datamaskinen i en bag på trappen en gang, når vi var på vei til hytta. I utgangspunktet hadde jeg planlagt å jobbe mye og dette ble ødelagt da jeg ikke oppdaget det før vi var fremme. Men jeg husker at der og da tenkte jeg egentlig at det var fint. Det var veldig bra egentlig!" (Diana)

For våre informanter er hyttearbeid likevel akseptabelt, ettersom gevinsten (utført arbeid) veier opp for ulempene (forstyrrelser i fritiden). Arbeidslivets innmarsj i fritiden sees derfor, alt i alt, ikke som en kolonisering av hyttelivet. Arbeidslivet tar ikke over ferielivet, men de to sfærene lar seg med kløkt kombinere – selv om dette forutsetter en viss årvåkenhet, slik at arbeidet ikke tar overhånd. Resultatet er likevel at arbeidet på hytta er en løsning og ikke et problem.

En annen tydelig argumentasjon i datamaterialet er hyttearbeidet fremstilt som et ønskelig gode. Man arbeider ikke på hytta fordi man må, men fordi hyttearbeidet av forskjellige årsaker vurderes som positivt. Ved å bruke hytta som arbeidssted får man gjort både mer og bedre arbeid, uten at det går utover andre sider av hverdagslivet. Christian tar med seg kolleger til hytta for å få jobbet effektivt, samtidig som arbeidet er triveligere på hytta.

"Så det er en måte vi synes er effektivt, da. Samtidig som vi synes det er trivelige omgivelser, da! Det er jo litt andre typer omgivelser enn på jobben, da. Og andre typer omgivelser enn hjemme. For alternativet er jo selvfølgelig at vi kunne dratt hjem hit til meg, eller til de to andre, da. Men vi synes det er triveligere å dra på ei hytte. For vi er jo litt interessert i sånn natur og sjøliv. Vi er ganske like på det område, da. Vi liker den type omgivelser." (Christian)

Dette er arbeidstakere som bevisst oppsøker fritidsboligen som et arbeidssted. Hyttelivet har kvaliteter som forbedrer arbeidssituasjonen, slik som vi kommer tilbake til nedenfor. Noen informanter legger vekt på at det er roligere på hytta ("naturlig"), andre understreker effekten av å reise bort fra kontoret og kolleger. Avbrytelsene blir færre, og man kan fokusere på arbeidsoppgaver over tid, slik som Frida vektla:

"Det handler om skjerming for mitt vedkommende, hvertfall. Mye lengre og mer sammenhengende arbeidsdager. For det er jo det som er vanskelig hjemme, at man aldri har noen avbrekk. Man kommer aldri gjennom tenkninga." (Frida)

Et annet sentralt skille i informantenes konstruksjoner av det gode arbeidsliv på hytta er hvilken rolle familien gis i denne konteksten. Noen kombinerer arbeidet på hytta med mer regulære hytte- og familieaktiviteter. Andre skiller bevisst mellom de to sfærene. De reiser på hytta for å arbeide, mens familien er hjemme. For dem er det nettopp fraværet av kolleger og familie som gjør hytta attraktiv. På denne måten brukes fritidsboligen som redskap for å unngå at arbeidet og familiens fritid smelter sammen. Ved å reise på hytta slipper man unna familiære og andre sosiale forpliktelser, samtidig som familien slipper å forholde seg til det arbeidende familiemedlemmet. Reiser man på hytta uten familien, unngår man de dagligdage gjøremålene i hjemmet, slik som Hanne understreker:

"Sånn i teorien så har man vel egentlig samme bekymringene på fritidsboligen som man har hjemme. Men av en eller annen grunn klarer jeg å koble meg mer vekk fra det når jeg er [på] hytta. Jeg kunne jo vasket like mye der som hjemme, men det gjør jeg aldri. Alle er vel innforstått med at hytta betyr avslapping." (Hanne)

Felles for innfallsvinklene som er skissert her, er at hytta sees som en ressurs for å løse utfordringene i arbeidshverdagen – arbeidet på hytta er av det gode. En av informantene, Elin, forteller slik hvordan hyttearbeidet begjærlig sluker oppmerksomheten: *"Det kan være seks timer før pause. Det kommer litt an på. Det er sulten [som] som oftest stopper en."*

En annen positiv innfallsvinkel representeres av informanter som ser muligheten til å bruke arbeidet som en unnskyldning til mer, heller enn mindre, fritidsliv på hytta. Å jobbe på hytta gir mulighet til å benytte fritidsboligen ofte, og også effektivt kombinere arbeidet med fritidssysler som er geografisk knyttet til fritidsboligen, for eksempel jakt og fiske. Arbeidet fungerer dermed som et påskudd for å reise vekk fra hjemmet og arbeidsplassen. Lønnsarbeidet på hytta skaper mer fritid, eller i alle fall bedre utnyttelse av fritiden. Legen Gunnar har for eksempel organisert arbeidet som medisinsk spesialist slik at han fire dager hver måned jobber på stedet der hytta hans ligger.

"På høsten, sommeren og i den beste ski sesongen sørger jeg for å være ferdig sånn at jeg kommer meg ut en tur på ski og kanskje en tur på jakt. Så det er en fin kombinasjon. Du har naturen så tett på, så det er ikke noe langt av sted. Så sånn sett er det attraktivt, syns jeg. Jeg jobber kanskje til klokka tre, og så drar jeg en tur på ski eller på fjellet." (Gunnar)

Elin har også rekreasjonsaspektet i bakhodet når hun inviterer med kolleger til ei arbeidsøkt på hytta. De må dele hennes interesser for tradisjonelle fritids- og hytteaktiviteter, og hun slår fast at *"når vi skal jobbe, inviterer jeg kun med de som liker å gå på ski, god mat og strikking"*. Slik blir arbeidet en unnskyldning for mer hytteliv, ikke motsatt.

Hyttelivets rurale kvaliteter

Vi nevnte innledningsvis hvordan hytteliv og arbeidsliv gjerne som gjensidig utelukkende fenomener. Det er interessant å se hvordan dette fører til at våre informanter iblant føler de må forklare sine valg om å blande sammen sfærene. Disse grunnene reflekterer i overraskende sterk grad folks fortellinger om det vanlige hyttelivet. Mange av de samme kvalitetene trekkes frem for å beskrive både det gode hyttelivet og det gode arbeidslivet.

Som allerede nevnt legger flere av våre informanter for eksempel vekt på at arbeidet på hytta er et avbrett fra den normale arbeidshverdagen. Hytta er et *"et veldig greit sted å reise for å komme litt bort fra hverdagen"*, som informant Elin sier. Slik representerer reisen til hytta et brudd – noe uvanlig og annerledes enn det ordinære. Dette er felles for de fleste av våre informanter, som forteller at de gjerne gjør annet lønnsarbeid på hytta enn på sin ordinære arbeidsplass. Denne annerledesheten kan referere til arbeidets innhold eller dets organisering. Diana legger for eksempel vekt på at oppgaver som krever konsentrasjon, passer bedre på hytta enn på kontoret. Andre informanter fremhever at arbeidstiden endres på hytta, og de bruker uttrykk som at *"de får tenke lange tanker"* på hytta, slik Elin sier det.

"[D]et å få brukt hytta mer, få mer ro og fred til å tenke lange tanker og det å være avkoblet til hverdagen. Du senker skuldrene og tar tempo som passer fordi at det passer." (Elin)

Slike arbeidsbetingelser presenteres nesten som luksus, i kontrast til hvordan den vanlige arbeidshverdagen fortøner seg. Hytta sees videre som et sted hvor man kan arbeide uforstyrret, og hvor man finner roligere omgivelser. Kvaliteter som *"avskjermet"*, *"fred"*, *"ro"* og *"natur"* ble også fremhevet som klare fordeler ved å jobbe fra fritidsboligen, slik som for eksempel Hanne understreker.

"Veldig avskjermet, jeg bestemmer selv dagen 100 %. Jeg gjør jo for så vidt det hjemme også, men enda mer avsondret fra ting som kan forstyrre. Når man går hjemme, er det bestandig ei vaskemaskin som skal settes på, eller en telefon som skal tas, eller ja, det er mye mer ting som forstyrrer rent mentalt hjemme enn det er på hytta. Ikke sånn egentlig, men opplevelsen av det." (Hanne)

Det er også interessant at mange bruker de naturlige omgivelsene rundt hytta som argument for å arbeide fra hytta. De samme aktivitetene som gir ekstra verdi til fritidslivet på hytta, kan også sees som positive for hytta som arbeidssted – også når dette fører til avbrett i arbeidet, for eksempel turer i skogen, jakt, fiske og alpint. For andre er naturens nære tilstedeværelse i seg selv positiv, slik som Arne forteller om de mange småpausene som han tar.

"Nei, det går greit det, altså, med den type arbeid jeg bruker å ta med, så er ikke det noe problem. Hvis det skjer noe, kan jeg bare legge [det] fra meg. Ser man en ørn som kommer glidende, for eksempel. Da må man jo ut å se. Eller hvis det skjer noe på sjøen, eller noe." (Arne)

Selv om enkelte poengterer at man lett kan la seg distrahere av slike aktiviteter i den tiden de vanligvis ville benyttet på jobb, blir dette likevel ikke alltid vurdert som negativt. Det blir gjerne referert som "oppfriskende avbrekk", og ikke som forstyrrelser.

Å jobbe fra hytta vil fra en teknologisk vinkling gjerne fortolkes som et moderne fenomen, som er blitt mulig på grunn av bærbare datamaskiner og mobile kommunikasjonsformer. Sitatene ovenfor antyder samtidig et grunnleggende paradoks, ved at man bruker hytta til å skjerme seg fra nettopp modernitetens kjennetegn. Arbeidet på hytta forstås som et alternativ til det moderne, hektiske arbeidslivet. For eksempel sier Frida følgende:

"Jeg har mulighet til å sjekke mail til en nabo som har trådløst nett der, men da må jeg jo ut og sånn, og kjøre et stykke. Så du er jo frigjort fra mail. Det er bare sms som kommer inn. Men når du er vant til å få 20–30 mailer om dagen, og du må svare på de på forskjellig vis, og du er skjermet fra det. Så derfor har vi valgt å ikke ha tv og ikke Internett innlagt på hytta." (Frida)

Slike strategier reflekterer Kaltenborns (1998) analyser av det tradisjonelle hyttelivet, som han refererer til som en flukt fra moderniteten ("retreat from modernity"). Hyttas sosiale kontekst sees som et virkemiddel for å få kontakt med andre omgivelser enn modernitetens travle hverdag. Hytta representerer stabilitet, trivsel og mening i aktørens ellers krevende tilværelser. Fritidsboligen blir en kontrast til hverdagslivet, og det kan også utnyttas som en strategi i arbeidslivet. Ved å reise vekk fra kontoret og ut av byen får man nye innspill, kan tenke mer kreativt og ikke minst lade batteriene. Denne bruken av hytta og dens omgivelser reflekterer de mer generelle forestillingene om den rurale idyllen, som gjennomsyrrer moderne fortolkninger av bygdslivet.

Familiefortellinger

Datamaterialet viser hvordan informantene bruker sine fritidsboliger som ressurs for å skape seg bedre hverdager, både i og utenfor arbeidstiden. Dette gjøres gjennom ulike praksiser, som samtidig har den samme grunnleggende forankringen i folks forestillinger om hytta og dens omgivelser som den rurale idyllen. I denne siste diskusjonsdelen skal vi utdype hvordan disse konstruksjonene har et klart familiært preg, ved at fritidsboligen er gjerne først og fremst sees et samlingspunkt for familien.

Mange hytter er arvet og har vært i familiers eie i generasjoner, eller de kan være bygget i områder der man har en slekts- eller familiemessig tilknytning (Kaltenborn, Bjerke, Thrane, Andersen, Nelleman og Eide 2005). Vel så viktig er det likevel at hyttelivet ofte fungerer som et sosialt lim i mange familier. Hverdagslivet er krevende, og de ulike familiemedlemmene må være til stede på forskjellige arenaer – arbeidsplass, skole og barnehage om dagen, fritidsaktiviteter på ettermiddag og kveld. Først når man reiser på hytta, har man tid og ro til å pleie familielivet. Her er man først og fremst sammen.

At man tar med seg lønnsarbeidet på hytta, kan utfordre denne familieidyllen. Et gjennomgående poeng som blir trukket frem av flere av informantene, er derfor hvordan man bevisst balanserer hyttarbeidet opp mot samværet med familien. Å jobbe fra hytta er ikke et valg de tar som isolerte individer, men strategier som følger av familiehensyn. Hyttarbeid blir på denne måten et resultat av forhandlinger mellom hyttetid og arbeidstid, der det overordnede målet er å finne løsninger som tilfredsstillende begge sfærene av hverdagslivet. Disse løsningene kommer ikke av seg selv, men er resultatet av familiemedlemmenes diskusjoner. Et sitat fra Diana viser hvor eksplisitte slike prosesser kan være:

"Det å være litt tydelig [på] at NÅ MÅ jeg, jeg MÅ jobbe med ting som er jobberelatert. Og det å gi beskjed om det til folk, sånn at de vet det. At de som skal bruke hytta sammen med oss, er klar over det. Hytta er ikke et område der man gjør hva man vil. Man må innstille seg etter mange og passe på at alle har det godt ilag." (Diana)

Blant våre informanter var det forskjellige strategier på dette feltet. På den ene siden, i samsvar med perspektivet på hyttarbeidet som utfordring, fremhevet noen av informantene problemene ved hyttarbeidet og hvordan de forsøkte å holde arbeidsoppgavene atskilt fra de øvrige aktivitetene på hytta. Enkelte av informantene understreker at alternativet til hyttarbeidet ikke er å dra på en ren familietur, men å avlyse hytteturen, rett og slett fordi arbeidspresset er for stort til å legge bort helt og holdent. Diana, som en periode tok etterutdanning gjennom jobben, er tydelig på at familien måtte akseptere hennes valg om å lese fagbøker på hytta.

"Det er nok noen ganger at, hvis jeg ikke hadde følt at det var legitimt i familien at jeg studerte når jeg var på hytta i helgene, så hadde jeg nok måtte valgt å være i byen." (Diana)

I slike situasjoner blir det gjerne fokusert på hvordan man kan gjøre det beste ut av en vanskelig situasjon, og hvordan man kan bidra på flere steder og i flere sfærer samtidig. I enkelte tilfeller kan den fleksible arbeidssituasjonen også komme familien til gode, og alle får positive ting ut av hyttarbeidet. Elin forteller:

"Før, når datteren bodde hjemme, brukte jeg å ta med meg arbeid dit for at hun skulle kunne være der mer. Vi valgte hytta for at den var nære et ridesenter, også. Så jeg har sittet der oppe og jobbet sammen med fem unge jenter som har gått på ridekurs på det ridesenteret." (Elin)

Det er likevel først og fremst ut fra arbeidets logikk og krav at arbeidet på hytta er et ønskelig gode. Arbeidsliv kan altså være forenlig med hytteliv, men ikke i samme grad med familieliv – heller ikke på hytta.

Forhandlinger om det gode hytteliv

Artikkelens innledende gjennomgang av foreliggende kunnskap om bruk av fritidsboliger som arbeidssted, viser at dette er et høyst aktuelt fenomen, samtidig som man ikke bør overdrive omfanget på slike praksiser. Fortsatt er hyttenes primære funksjon rekreasjon, først og fremst innen en familiekontekst. Det er likevel samtidig mange nordmenn som har muligheten, planlegger eller faktisk bruker fritidsboligene til å arbeide.

I denne artikkelen er resultatene fra disse undersøkelsene utdypet ved hjelp av kvalitative data, som antyder noen viktige sider ved hvordan lønnsarbeidet på fritidsboligen kan praktiseres og legitimeres. Våre analyser identifiserer tre viktige aspekter ved hvordan skjæringspunktet mellom arbeidsliv og hytteliv forhandles i hverdagen. Før det første er lønnsarbeidet på fritidsboligene preget av et stort mangfold. Det er vanskelig, om i det hele tatt mulig eller ønskelig, å skissere hva som er standardiserte praksiser. Hver enkelt hyttearbeider former sine praksiser selv, og hyttenes heterogene kvaliteter åpner for mange strategier.

For det andre er det interessant å se hvordan aktørenes diskurser rundt lønnsarbeid på hytta kan knyttes opp mot mer generelle bygdeidyll-diskurser. Argumentene som brukes for å bruke hytta til rekreative formål, er også gangbare for å forklare hyttebruk til lønnsarbeid.

Det siste aspektet vi har pekt på, er betydningen av å forstå familiens rolle i forhandlingene mellom arbeidsliv og hytteliv. Noen av informantene bruker hytta primært som en ressurs for å løse familiens tidsvansker. Arbeid og familieliv kombineres på hytta, slik at man får gjort begge deler. Andre bruker derimot hytta som en ressurs for å unngå familiens tidsvansker, ved at man reiser på hytta for å få fred og ro – også fra familiens sosiale krav.

På denne måten viser intervjuene tydelig de mange og komplekse relasjonene mellom arbeid, fritid og familie for våre informanter. På den ene siden flyter de forskjellige sfærene sammen, til dels ut fra aktørenes mer eller mindre strategier, og delvis på grunn av det kunnskapsintensive arbeidets iboende karakter som skaper praksiser der skillet mellom arbeid og fritid ikke lar seg skille fra hverandre. Det samme gjelder også det tradisjonelle skillet mellom hverdagstid og fritid: For noen spiller det mindre rolle om man tar med seg jobben til hjemmet eller til hytta. Fritidsboligen kan slik fungere som parallell lokalitet for arbeid, 'vanlig' hverdagsliv og fritidsaktiviteter.

Det metodologiske designet for denne undersøkelsen gir ikke grunnlag for å trekke vidtrekkende, generelle konklusjoner om nordmenns bruk av fritidsboliger som lokalitet for lønnsarbeid. Artikkelens ambisjon har heller vært eksplorerende, der vi har antydnet noen grunnleggende dimensjoner som synes viktige for hvordan man etablerer lønnsarbeidende praksiser med utgangspunkt i fritidsbolig. Samtidig indikerer studien interessante problemstillinger for videre forskning i skjæringsfeltet mellom hytteliv og lønnsarbeid. For det første er det behov for en bedre kartlegging av omfanget og karakteren av folks arbeid på hytta. Her mangler det fortsatt gode tall. Slik informasjon ville også kunne gi bedre kunnskap om hyttearbeidets konsekvenser, for eksempel for arkitektoniske løsninger, både utvendig og innvendig. Kan for eksempel den økte størrelsen og standarden på nye fritidsboliger også forklares med at hyttene ikke bare skal brukes til fritidsformål?

Til slutt vil vi igjen nevne at informantene i denne studien tilhører et klart avgrenset segment av det norske arbeidsmarkedet: de såkalte kunnskapsarbeiderne. Dette er ansatte med fleksible jobber, med tanke på innhold, organisering og selvstendighet. På den ene siden er det gode grunner til å forvente at det er denne typen arbeidstakere som i størst grad bruker hyttene også til lønnsarbeid. Dette er også arbeidere som i størst grad kjennetegnes av flytende grenser mellom arbeid og hverdagsliv, der arbeidet like gjerne er et mål som et middel. Det ville imidlertid vært interessant å studere hvordan andre typer yrkesutøvere vurderer fritidsboligene som utgangspunkt for lønnsarbeid, med hensyn til hvilke muligheter de har for denne typen desentralisert arbeid, men også hvilken motivasjon de har for å ta i bruk disse mulighetene.

Litteratur

Aall, C. 2011. Hyttebruk og miljø. En arena for nøysomhet eller overforbruk? I: Gansmo, H.J., Berker, T. og Jørgensen, F.A. (red.) *Norske hytter i endring. Om bærekraft og behag*. Tapir, Trondheim.

Bachke, N.F. 2011. *Arbeid fra fritidsbolig i lys av et fleksibelt og grådige arbeidsliv*. Rapport 7/2011. Norsk senter for bygdeforskning:, NTNU, Trondheim.

Dagens Næringsliv 2005. *Hver tredje nordmann vil jobbe fra hytta*. <http://www.dn.no/eiendom/article559654.ece>. Publisert: 26.07.2005. Hentet 21.09.2011.

Ericsson, B. 2006. Fritidsboliger - utvikling og motiver for eierskap. *Utmark 1-2006*.

Ericsson, B. og Grefsrud, R. 2005. *Fritidshus i innlandet: Bruk og lokaløkonomiske effekter*. ØF-rapport nr. 06/2005. Østlandsforskning, Lillehammer.

Ericsson, B., Arnesen, T. og Overvåg, K. 2005. *Fra hyttefolk til sekundærbosatte. Et forprosjekt*. ØF-rapport 04-2005. Østlandsforskning, Lillehammer.

Ericsson, B., Skjeggedal, T., Arnesen, T. og Overvåg, K. 2011. *Second Homes i Norge. Bidrag til en nordisk utredning*. ØF-rapport nr. 1/2011. Østlandsforskning, Lillehammer.

Farstad, M., Rye, J.F. og Almås, R., 2009. *"By, bygd og fritidsboliger 2008". Kommentert frekvensrapport*. Rapport 10-2009. Norsk senter for bygdeforskning, Trondheim.

Flognfeldt, T. 2004. Second homes as a part of a new rural lifestyle in Norway. I: Hall, C.M. og Müller,

D.K. (red.) *Tourism, Mobility and Second Homes. Between Elite Landscapes and Common Ground*, 3-14. Channel View Publications, Clevedon.

Grimstad, I. og Lyngø, I.J. 1993. The pleasure of the holiday cabin. A subtle paradox. *Ethnologia Scandinavia*, Vol. 23, 45-57.

Hidle, K, Ellingsen, W. og Cruickshank, J. 2010. Political conceptions of second homes mobility. *Sociologia Ruralis* 50(2), 139-155.

Hiltunen, M.J. 2007. Environmental Impacts of Rural Second Homes in Finland. *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism* 7(3), 243-265

Kaltenborn, B.P., 1998. The alternate home - motives of recreation use. *Norsk Geografisk Tidsskrift/Norwegian Journal of Geography* 52(3), 121-134.

Kaltenborn, B.P., Bjerke, T., Thrane, C., Andersen, O., Nellemann, C. & Eide, N. E. 2005. *Holdninger til hytteliv og utvikling av hytteområder. Resultater fra en spørreskjemaundersøkelse*. NINA Rapport 39-2005. Norsk institutt for naturforskning, Lillehammer.

Manum, B. og Støa, E. 2010. Cabins or second homes? Report from a study examining contemporary Norwegian households and their leisure time homes. Paper presentert på 2. International seasonal homes and amenity migration workshop, mars 2010. Trondheim.

Müller, D.K. 2011. Second homes in rural areas: Reflections on a troubled history. *Norsk Geografisk Tidsskrift/Norwegian Journal of Geography* 65(3), 137-143.

Rasmussen, B. 2002. "Jobben eller livet? Fra strukturell manns makt til personlige valg".

Rye, J.F. og Berg, N.G. (2011) The second home phenomenon and Norwegian rurality. *Norsk Geografisk Tidsskrift/Norwegian Journal of Geography* 65(3), 126-136.

Støa, E., Manum, B. og Aune, M. 2011. Drømmen om det enkle liv - et grunnlag for mer bærekraftig hyttekultur? I: Gansmo, H.J., Berker, T. og Jørgensen, F.A. (red.) *Norske hytter i endring. Om bærekraft og behag*. Tapir, Trondheim.

Sørensen, B. A. og Grimsmo, A. 1993. *Arbeidsmiljøer i medievirksomhet - kremjobb til krampa tar?* AFI-Rapport 12/1993. Arbeidsforskningsinstituttet, Oslo.

Sørensen, B.A. 1999. Arbeidslivsforskningens utfordringer til kvinneforskningen: ... retorikk og lokale virkeligheter i det "nye" arbeidslivet. *Kvinneforskning* 3, 50-69.

Vittersø, G. 2007. Norwegian cabin life in transition. *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism* 7(3), 266-280.

Sluttnoter

Sluttnote 1:

Artikkelen er skrevet med utgangspunkt i Bachkes masteroppgave ved Institutt for sosiologi og statsvitenskap, NTNU, om arbeid på hytta (Bachke 2011)

Sluttnote 2:

Alle navn er anonymiserte.

Om forfatterene | About the authors

Nathalie Foti Bachke (master i sosiologi) har arbeidet ved [Norsk senter for bygdeforskning](#)
Nathalie Foti Bachke (master in sociology) has worked at [Centre for Rural Reserach](#), Norway.

Johan Fredrik Rye (dr.polit.) er seniorforsker ved [Norsk senter for bygdeforskning](#) og og professor i sosiologi ved [Institutt for sosiologi og statsvitenskap](#), NTNU
Johan Fredrik Rye (dr.polit.) is senior researcher at [Centre for Rural Reserach](#), and professor in sociology at the [Department of Sociology and Political Science](#) at the Norwegian University of Science and Technology.